

Οδηγός Επιτυχίας
ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

νέο φροντιστήριο

Α ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ- ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Τα δομικά στοιχεία της παραγράφου είναι:

- Θεματική πρόταση: Έχει ρόλο ανάλογο με τον πρόλογο ενός κειμένου. Συχνά περιέχει την αποδεικτέα θέση της παραγράφου. Η φυσική της θέση είναι στην αρχή της παραγράφου, χωρίς να αποκλείεται να υπάρχει σε άλλα σημεία.
- Λεπτομέρειες / σχόλια: Είναι το αποδεικτικό υλικό της παραγράφου με το οποίο αναλύεται το περιεχόμενο της θεματικής. Πρέπει να χαρακτηρίζονται από επάρκεια και αλληλουχία.
- Κατακλείδα: Έχει ανάλογη θέση με τον επίλογο, περιέχει το συμπέρασμα της αποδεικτικής διαδικασίας. Συχνά παραλείπεται, καθώς συνήθως το συμπέρασμα δεν απομακρύνεται σημαντικά από την αποδεικτέα θέση.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να εντοπιστούν τα δομικά στοιχεία στις παρακάτω παραγράφους.

1. *Ο επιστήμονας, με τις παρατηρήσεις, τις έρευνες και τα πειράματά του, παράγει γνώση. Αυτή ακριβώς η γνώση στις μέρες μας έχει μετατραπεί σε τεράστια δύναμη. Στην εποχή της πληροφορικής, όπου η εξουσία δεν είναι πλέον όργανο αυτών που κατέχουν τα μέσα της παραγωγής αλλά αυτών που κατέχουν την πληροφορία, η δύναμη της επιστημονικής γνώσης είναι αδιαμφισβήτητη. Η χρήση και η εφαρμογή αυτής της δύναμης στην κοινωνική ζωή μεταβάλλει ριζικά τον τρόπο ζωής και σκέψης των ανθρώπων, θετικά ή και πολλές φορές αρνητικά, ανάλογα βέβαια με τις προθέσεις του κατόχου της. Γι' αυτό το λόγο ο επιστήμοντας έχει τεράστια ευθύνη απέναντι στην κοινωνία, την οποία θα πρέπει πάντοτε να αναλαμβάνει.*

2. *Η πρόοδος της τεχνολογίας είναι αδιαμφισβήτητη. Ο σύγχρονος άνθρωπος στην καθημερινή του ζωή χρησιμοποιεί πλήθος τεχνολογικών επιτευγμάτων. Φυσικό είναι λοιπόν ξενικοί τεχνολογικοί όροι να ονοματίζουν προϊόντα που, έτσι κι αλλιώς, δεν ανακαλύφθηκαν στη χώρα μας. Οι όροι αυτοί είναι πλέον διεθνείς και δεν κρίνεται σκόπιμη ούτε λειτουργική η αντικατάστασή τους από τους αντίστοιχους*

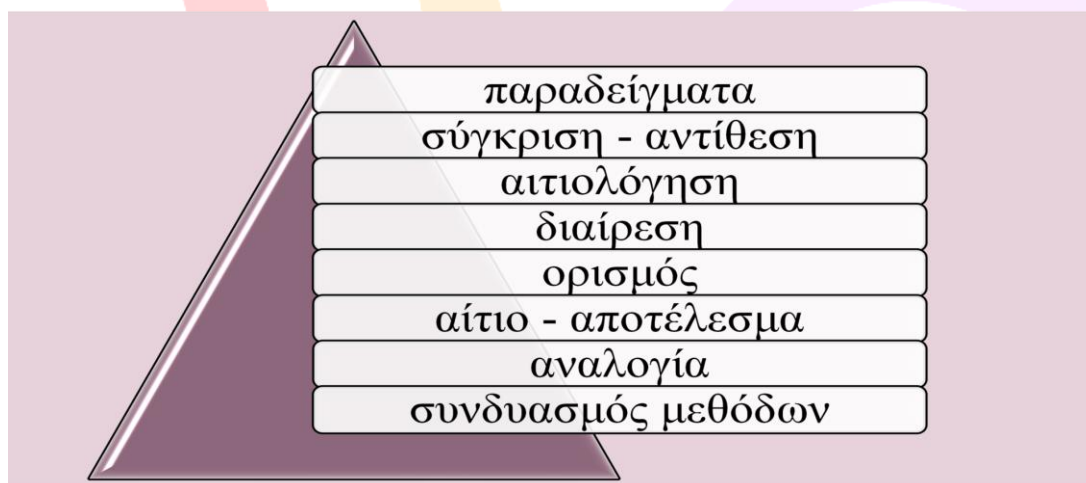
ελληνικούς. Η γλωσσική συρρίκνωση, από την εισβολή ξένων λέξεων στη γλώσσα μας, δεν οφείλεται όμως τόσο στη χρήση των τεχνολογικών όρων όσο στην ξενομανία του νεοέλληνα. Η αντίληψη ότι η χρήση ξένων λέξεων και φράσεων στην εκφορά του λόγου είναι δείγμα «υψηλής κουλτούρας» και παράγοντας κοινωνικής ανόδου και καταξίωσης, διαστρέφει την ελληνική γλώσσα και υποσκάπτει την ιστορική της συνέχεια.

.....

.....

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Να εντοπιστούν οι τρόποι ανάπτυξης στις παρακάτω παραγράφους και να αιτιολογηθεί η απάντηση:

1. Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί, λοιπόν, ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας : ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής τεχνικής.

2. Πρώτα απ' όλα ας προσπαθήσουμε να περιγράψουμε συνοπτικά το Διαδίκτυο και ειδικότερα τον παγκόσμιο ιστό (Web) με μια αναλογία. Ας φανταστούμε τον κυβερνοχώρο ως μια τεράστια έκθεση. Ο κάθε «εκθέτης» δημιουργεί το δικό του περίπτερο (site) που καταχωρείται σε μία διεύθυνση (www.address). Ο χρήστης του διαδικτύου, μέσα από τους τηλεπικοινωνιακούς διαδρόμους που δημιούργησε η σύζευξη τηλεφώνου-υπολογιστή, επισκέπτεται αυτήν την άυλη, διαρκή και παγκόσμια ψηφιακή έκθεση. Περνά από διάφορα sites, επικοινωνεί με τον «εκθέτη», και βεβαίως μπορεί να πάρει («κατεβάσει») πληροφοριακό υλικό. Αρκεί να έχει εξασφαλίσει την είσοδό του μέσω ενός προμηθευτή (provider) σύνδεσης στο Διαδίκτυο.
3. Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζήτησε τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτη. Οι σοφιστές ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτη ήταν ότι και αυτός και εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους.
4. Επιβάλλεται, φυσικά, η διάκριση μεταξύ πληροφοριών αναγκαίων αφενός για τη δημόσια λειτουργία και αφετέρου πληροφοριών που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα και τις πολιτικές ελευθερίες του πολίτη. Όσο για τη συγκέντρωση στοιχείων που επιβάλλουν λόγοι εθνικού και δημοκρατικού πολιτικού συμφέροντος, ο βαθμός και οι μέθοδοι ηλεκτρονικής επεξεργασίας των στοιχείων αυτών πρέπει να ορίζονται περιοριστικά με νόμο. Η παρακολούθηση της προσωπικής ζωής ή διαπροσωπικών επικοινωνιών, εφόσον αφορά εξακρίβωση στοιχείων για εγκληματική δραστηριότητα, είναι νοητή μόνο με δικαστικές αποφάσεις. Οι περιπτώσεις αυτές αποτελούν ακραίες εξαιρέσεις του βασικού κανόνα και οι σχετικές ενέργειες πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρό έλεγχο.
5. Τέλος, και άλλες εμπειρίες αποδείξανε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων συγκρατεί ευκολότερα τα μηνύματα που επιβεβαιώναν την άποψή τους από εκείνα που την αντιστρατεύονται. Γι' αυτό το λόγο γίνεται εν γένει αποδεκτό πως τ' αποτελέσματα των μέσων μαζικής επικοινωνίας τείνουν, τις περισσότερες φορές, να ενδυναμώσουν και να σταθεροποιήσουν τις ήδη διαμορφωμένες γνώμες. Τα αποτελέσματα μεταστροφής δεν είναι ανύπαρκτα, αλλά είναι σπανιότερα. Ή – για να ακριβολογήσουμε- είναι δυνατόν να υπάρξουν, όταν υιοθετηθούν γνώμες που τις εμφανίζουν ως νέες, ενώ είναι πάρα πολύ δύσκολο να πείσεις, όταν αντιτίθεται ανοιχτά σε προϋπάρχουσες αντιλήψεις.

6. Με τον όρο εργασία ονομάζουμε τη σκόπιμη σωματική και πνευματική απασχόληση του ανθρώπου που αποβλέπει σε παραγωγικό σκοπό. Όλα τα καταναλωτικά αγαθά είναι προϊόντα της φύσεως και της εργασίας του ανθρώπου. Η εργασία ανάλογα με το πολιτιστικό επίπεδο και το κοινωνικό – οικονομικό σύστημα που επικρατεί έχει διάφορες μορφές. Στις πρωτόγονες κοινωνίες εργασία ήταν η άμεση εξεύρεση των απαραίτητων για τη διατήρηση στη ζωή, ενώ στην κλειστή οικονομία καθένας κάνει όλες τις εργασίες μόνος του ή με τη βοήθεια της οικογένειάς του. Ακόμα και σήμερα η αγροτική οικογένεια μπορεί να έχει αυτή τη μορφή.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ- ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

Το επιχείρημα

Επιχείρημα, λέει η Λογική, είναι μια σειρά από προτάσεις που συνδέονται μεταξύ τους χωρίς χάσματα και απολήγουν σε μια τελική πρόταση, που λέγεται συμπέρασμα· σκοπός του επιχειρήματος είναι να υποδείξει την αλήθεια μιας θέσης / απόφασης (αποφαίνομαι). Αυτά σημαίνουν ότι οι προτάσεις που οδηγούν στο συμπέρασμα βρίσκονται σε λογικές σχέσεις μεταξύ τους, η επόμενη δηλαδή είναι λογική ακολουθία της προηγούμενης. Γι' αυτό και έχουν κάποιους όρους κοινούς, που γίνονται η γέφυρα για τη μετάβαση από τη μια (πρόταση) στην άλλη.

ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

Η διαδικασία με την οποία ο νους καταstrώνει ένα επιχείρημα λέγεται συλλογισμός. Οι συλλογισμοί είναι άμεσοι, έμμεσοι, παραγωγικοί, επαγωγικοί, αναλογικοί.

~ Στον **παραγωγικό συλλογισμό** από το όλον συμπεραίνουμε για τα επιμέρους.

~ Στον **επαγωγικό συλλογισμό** από τα επιμέρους συμπεραίνουμε για το όλο.

~ Στον **αναλογικό συλλογισμό** από τα επιμέρους συμπεραίνουμε πάλι για τα επιμέρους.

.....

~ **Άμεσοι** είναι οι συλλογισμοί των οποίων το συμπέρασμα προκύπτει από μια μόνο πρόταση - κρίση.

~ **Έμμεσοι** είναι οι συλλογισμοί των οποίων το συμπέρασμα προκύπτει από δύο ή περισσότερες προτάσεις - κρίσεις.

Να εντοπίσετε τη συλλογιστική πορεία που ακολουθείται στις επόμενες παραγράφους και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1) Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζεται το κοινοτικό δίκαιο.

Η Ελλάδα είναι χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρα και στην Ελλάδα πρέπει να ισχύουν τα όρια συνταξιοδότησης που ισχύουν και στις άλλες χώρες της ΕΕ, όπως ορίζεται σαφώς στο κοινοτικό δίκαιο.

2) Η Αθήνα ως σύγχρονη μεγαλούπολη έχει κυκλοφοριακό πρόβλημα.

Η Θεσσαλονίκη επίσης ως μεγάλη πόλη, όπως και η Πάτρα, έχουν ανάλογο πρόβλημα.

Άρα όλες οι μεγάλες πόλεις σήμερα έχουν κυκλοφοριακό πρόβλημα.

3) Η βία, η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, η διαφθορά "καλπάζουν" σήμερα.

Περισσότερο ανησυχητική είναι η συμμετοχή των νέων σ' όλα αυτά.

Ο κίνδυνος είναι ορατός πλέον για ολόκληρη την κοινωνία.

4) Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαράγραπτα, αναπαλλοτρίωτα και αφορούν όλους τους

ανθρώπους αδιακρίτως φυλής, χρώματος ή θρησκείας.

Η ελευθερία συνειδήσεως είναι κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα.

Δικαιούμαι να πιστεύω ό,τι θέλω εγώ ή να μην πιστεύω τίποτε.

5) Οι περισσότεροι διαρρήκτες που δρουν στην Αθήνα είναι αλλοδαποί.
Στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν χιλιάδες αλλοδαποί.
Άρα οι πολλές διαρρήξεις στη Θεσσαλονίκη οφείλονται στους αλλοδαπούς.

6) Τα ρεκόρ καταρρίπτονται στον αθλητισμό, αλλά από αμφιλεγόμενους "υπεραθλητές".
Τα αναβολικά εισχώρησαν παντού, από τα σχολικά πρωταθλήματα ως τους παραολυμπιακούς.
Το "αρχαίο πνεύμα αθάνατο" του ολυμπισμού έχει πεθάνει δυστυχώς.

ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Το αποτέλεσμα της ύπαρξης **λογικών νοηματικών σχέσεων** σε όλα τα συντακτικά επίπεδα ενός λογικού κειμένου ενός κειμένου.
- Εφόσον ένα κείμενο είναι λογικό τότε η συνεκτικότητα είναι υποχρεωτική.
- Πιθανότατα αυτές οι λογικές νοηματικές σχέσεις επισημαίνονται με συγκεκριμένες διαρθρωτικές λέξεις φράσεις. Αυτές, εάν υπάρχουν, δημιουργούν τη **συνοχή** του κειμένου.
- Η συνεκτικότητα αναφέρεται κυρίως στη συγκρότηση των ιδεών και των επιχειρημάτων, ώστε να γίνεται ομαλά η μετάβαση από το ένα νόημα στο άλλο. Το κύριο συνεκτικό στοιχείο σε κάθε κείμενο είναι το θέμα του (θεματική συνεκτικότητα). Οι παράγραφοι αναλύουν κάποιο θεματικό κέντρο που συνδέεται άμεσα με το θέμα, την κύρια ιδέα του κειμένου. Εντός των παραγράφων παρατηρούμε λογική αλληλουχία και νοηματική συνάφεια ανάμεσα στα στοιχεία (νοηματική συνεκτικότητα).

ΣΥΝΟΧΗ

Η κειμενική συνοχή επιτυγχάνεται με τους εξής τρόπους:

- Χρήση **διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων**
- **Επανάληψη**
- **Παράλειψη**
- Χρήση **ερωτοαπόκρισης**
- Χρήση **μεταβατικής** παραγράφου

Όσον αφορά στην επανάληψη, αυτή μπορεί να έχει διάφορες μορφές:

- **Επανάληψη** συγκεκριμένης λέξης.
- Μέσω χρήσης **συνωνύμου**
- Μέσω χρήσης **ομορρίζου**
- Μέσω χρήσης (επαναληπτικής, αναφορικής, δεικτικής κ.ά.) **αντωνυμίας**

Κατηγορίες διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων

- 1. Γενίκευση:** γενικά, γενικότερα, ευρύτερα, εν γένει, τις περισσότερες φορές
- 2. Προσθήκη(πρόσθεση, συμπλήρωση):** επιπλέον, επίσης, ακόμα, επιπροσθέτως, παράλληλα, εξάλλου, ας σημειωθεί ακόμη ότι, δεν πρέπει να λησμονούμε ακόμη ότι, θα αποτελούσε παράλειψη αν... Αφενός ...αφετέρου, Παράλληλα... Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί..., Όχι μόνο... αλλά και...
- 3. Αντίθεση:** ωστόσο, αντίθετα, εντούτοις, παρόλο που, αντίστροφα, απεναντίας, μολαταύτα, άλλωστε, ακόμα και αν, μολονότι, παρ' όλα αυτά, σε αντίθεση μ' αυτό, Δε συμβαίνει όμως το ίδιο
- 4. Επεξήγηση:** με άλλα λόγια, ειδικότερα, αυτό σημαίνει ότι, δηλαδή, συγκεκριμένα, σαφέστερα, μια διευκρίνιση στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη
- 5. Συμπέρασμα:** επομένως, συνεπώς, συμπερασματικά, άρα, επιλογικά, κατά συνέπεια, όπως προκύπτει, ανακεφαλαιώνοντας, γι' αυτό το λόγο, συγκεκριμένα, λοιπόν, τελικά, ως συμπέρασμα, έτσι, συνακόλουθο όλων αυτών, αυτό έχει ως αποτέλεσμα, για τους παραπάνω λόγους
- 6. Προϋπόθεση:** εκτός εάν, σε περίπτωση που, με την προϋπόθεση, με δεδομένο το, με τον όρο, με τη δέσμευση, φτάνει να...
- 7. Έμφαση:** πράγματι, ιδιαίτερα, ξεχωριστά, αξίζει να τονιστεί, ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται, εκείνο που προέχει, είναι αξιοπρόσεκτο ότι, προπάντων, ειδικά, περισσότερο, το κυριότερο όμως είναι, αναντίρρητα, είναι σαφές, είναι γεγονός, οπωσδήποτε, βέβαια, φυσικά
- 8. Διάζευξη:** ή - ή, είτε - είτε, ούτε - ούτε
- 9. Αιτιολόγηση:** διότι, γιατί, επειδή, εξαιτίας, γι' αυτό το λόγο, αυτό οφείλεται...,ένας λόγος...
- 10. χρονική σχέση:** ταυτόχρονα, συγχρόνως, προηγουμένως, ύστερα
- 11. τοπική σχέση:** εδώ, εκεί, κοντά, μακριά, στο σημείο αυτό, μέσα έξω
- 12. σχέση αναλογίας:** έτσι όπως, παρομοίως, αναλόγως

ΑΣΚΗΣΗ:

Στην παρακάτω παράγραφο να εντοπίσετε τα στοιχεία συνοχής (διαρθρωτικές λέξεις, επανάληψη, παράλειψη κ.λπ.)

Η σύγχρονη κοινωνική συμβίωση έχει θέσει ακραίο στόχο της την αποφυγή των ενοχλημάτων. Έτσι, ο καθένας πορεύεται άγνωστος ανάμεσα στους αγνώστους, ένας ακέραιος αριθμός, ολομόναχος. Και η «ανοιχτή καρδιά» θεωρείται κοινωνικό παράπτωμα. Ένας λόγος που απευθύνεται έξω από την ώρα του και τα καθιερωμένα του πλαίσια, ασυλλογισία. Και τούτο, από πολλές απόψεις είναι ωφέλιμο. Δηλαδή, η ασταμάτητη παρεμβολή του άλλου στην προσωπική ζωή του καθενός, αυτή η κατάρα των μικρών και κοινωνικά καθυστερημένων οικισμών. Ωστόσο, παραμένει έξω από κάθε αμφιβολία πως σε τόπους που ευδαιμονούν, κατά τα μέτρα και τις αξίες της εποχής, οι άνθρωποι υποφέρουν από πολλή αναγκαστική μοναξιά, που δεν έχει καμιά σχέση με τον ακούσιο ασκητισμό μερικών εκλεκτών πνευμάτων. Είναι οι άνθρωποι με τα νωθρά παρά την άλλη τους δραστηριότητα, πνεύματα, με τις άδειες ψυχές, που προσμένουν να τις γεμίσει η παρουσία του άλλου και ο άλλος δεν είναι παρά μια άδεια ψυχή, ανίκανη να συντηρήσει τον εαυτό της, όχι και να δοθεί. Έτσι οι ψυχές αρρωσταίνουν. Αυτός είναι ένας άλλος θάνατος, καθημερινός, συνεχής, ανεπανόρθωτος. Οι άνθρωποι, λοιπόν, δεν έχουν την ευκαιρία να κοιταχτούν στα μάτια, να συνομιλήσουν, ν' ανταλλάξουν μια πραγματική χειραψία. Αντίθετα, η μέρα είναι γεμάτη έγνοιες, η νύχτα γεμάτη κάματο, δεν υπάρχει χρόνος, δεν υπάρχει ο χώρος όπου μπορούν να καλλιεργηθούν οι φιλίες, οι ουσιαστικοί δεσμοί, οι μεθέξεις, που προκαλούν τους «εν τη ψυχή τόκους». Με άλλα λόγια, ο κόσμος μας παρόλα τα θαυμαστά που του ομολογήσαμε, είναι ένας άφιλος κόσμος. Η φιλία είναι απλή αλληλογνωριμία, κυβερνημένη από τα συμφέροντα. Τα συμφέροντα συνενώνουν ή χωρίζουν τους ανθρώπους πολύ περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Γι' αυτό οι παροδικές συζεύξεις είναι ο νόμος της εποχής.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ- ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική ή το αντίστροφο και να αιτιολογήσετε την επιλογή σύνταξης από τον συγγραφέα.

1. «[Ο αναλφαβητισμός] αναστέλλει την οικονομική ανάπτυξη» (ενεργητική σύνταξη)
2. «Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης δυσχεραίνει την επιτυχή ενσωμάτωση των ατόμων στην αγορά εργασίας» (ενεργητική σύνταξη)
3. «θα πρέπει να αναζητηθούν συστηματικά νέοι τρόποι εκμάθησης ξένων γλωσσών» (παθητική σύνταξη)
4. «Στον προφορικό συνομιλιακό λόγο το κείμενο [...] προσλαμβάνεται από τον δέκτη» (παθητική σύνταξη)

5. «Έξω από τη χώρα μας πάλι δεν έχουμε προβάλει την ελληνική γλώσσα με σωστό και ουσιαστικό τρόπο». (ενεργητική σύνταξη)

6. «Η τυπογραφία διεύρυνε τη γλωσσική ποικιλία με τα ποικίλα «εργαλεία» του γραπτού λόγου». (ενεργητική σύνταξη)

7. «...από τα περισσότερα δικτατορικά καθεστώτα απαγορεύεται η σάτιρα και η κωμωδία...» (παθητική σύνταξη)

ΔΗΛΩΣΗ- ΣΥΝΥΠΟΔΗΛΩΣΗ

Ποια λειτουργία της γλώσσας κυριαρχεί στα παρακάτω αποσπάσματα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

1. Ένας πολεμιστής του φωτός κάνει πάντα κάτι έξω από τα συνηθισμένα. Μπορεί να χορέψει καταμεσής του δρόμου, να κοιτάξει κατάματα έναν άγνωστο και να μιλήσει γι' αγάπη στην πρώτη συνάντηση, να υπερασπιστεί μια ιδέα που μπορεί να φαίνεται γελοία. Οι πολεμιστές του φωτός έχουν τη δυνατότητα να επιτρέψουν στον εαυτό τους παρόμοια πράγματα. Δε φοβάται να κλάψει για παλιούς πόνους ούτε να χαρεί για καινούριες ανακαλύψεις. Όταν νιώσει πως έφτασε η στιγμή, αφήνει τα πάντα κατά μέρος για την περιπέτεια που ονειρεύτηκε τόσο. Ένας πολεμιστής του φωτός δεν περνά τις ημέρες του προσπαθώντας να παίξει το ρόλο που επέλεξαν οι άλλοι γι' αυτόν. **(Paulo Coelho , Το εγχειρίδιο του Πολεμιστή του φωτός)**

2. Δεν δίνουν όλοι την ίδια σημασία στα ρούχα και στην εμφάνιση. Για κάποιους είναι «αναγκαίο κακό» και, εκτός από κάποιες ιδιαίτερες περιστάσεις, διαλέγουν ρούχα πρακτικά και ευκολοφόρετα που να μη χρειάζεται να ασχοληθούν πολλή ώρα με το καθημερινό τους ντύσιμο. Για άλλους, το ντύσιμο είναι μια τελετουργία που περιλαμβάνει την αγορά, τους κατάλληλους συνδυασμούς ρούχων, παπουτσιών και αξεσουάρ, την καθημερινή φροντίδα ως την παραμικρή λεπτομέρεια. Η τέλεια εμφάνιση και η τεράστια σημασία που δίνουν κάποιοι άνθρωποι στο ντύσιμό τους -και προκαλούν το θαυμασμό-δεν είναι οπωσδήποτε ένδειξη αυτοπεποίθησης και σιγουριάς. **(Είμαστε ό,τι φοράμε. Λουίζα Βογιατζή συμβουλευτική ψυχολόγος)**

3. Τι είναι όμως Συναισθηματική Νοημοσύνη (EQ); Η συναισθηματική νοημοσύνη (emotional intelligence) αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να αναγνωρίζει και να κατανοεί τα συναισθήματα τόσο τα δικά του όσο και των άλλων, να τα χειρίζεται αποτελεσματικά και να δημιουργεί διαρκώς κίνητρα για τον εαυτό του. Σύμφωνα με τον Dr. Goleman, ένα άτομο με μέτριο IQ και υψηλό EQ μπορεί να είναι περισσότερο πετυχημένο από ένα ιδιαίτερα ευφυές άτομο, αρκεί να καλλιεργήσει τη συναισθηματική του νοημοσύνη! (από

άρθρο , παρουσίαση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης EQ) 4. Όποιος χαράζει τ' όνομά του στη φλούδα ενός δέντρου τελεί μια πράξη ερωτική ημιτελή. Αν θέλει να ολοκληρωθεί αυτή η πράξη, πρέπει και στη δική του φλούδα να χαράξει το όνομα του δέντρου. Μονάχα τότε θα θροΐσουνε γλυκά τα φύλλα της καρδιάς του. **(Αργύρης Χιόνης)**

ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Όταν μιλούμε για τους ασυμβίβαστους, έχουμε κυριότατα στο νου μας αυτούς τους νέους ανθρώπους. Το ασταμάτητο «όχι» τους. Έγραψα κάπου αλλού, και το πιστεύω πάντα, πως η Ιστορία προχωρεί με το «όχι», δεν προχωρεί με το «ναι». Με το «ναι» αποτελματώνεται. Το «όχι» μπορεί και να έχει ατομική προέλευση, να είναι η εξέγερση ενός προσώπου, μια αυτόβουλη ενέργεια. Το «ναι» σπανιότατα είναι η ολόψυχη και φωτισμένη συγκατάθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχεται από **ραθυμία**, ατολμία, αδιαφορία, ή έλλειψη εσωτερικής ανησυχίας. Το «ναι» πληρώνεται— και πλουσιοπάροχα κάποτε. Το «όχι» πληρώνει—και αδρότατα κάποτε.

- Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου (Όταν μιλούμε... αδρότατα κάποτε) ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό, το πρώτο ενικό και το τρίτο ενικό πρόσωπο. Να αιτιολογήσετε τη χρήση του καθενός από αυτά τα πρόσωπα.

[2] Τι είναι η φιλία; «Εύνοια», φυσικά, όπως λέγει ο Αριστοτέλης· να έχεις, δηλαδή, καλές διαθέσεις απέναντι σ' έναν άνθρωπο, να αισθάνεσαι στοργή γι' αυτόν, να επιζητείς την συντροφιά του και να θέλεις την ευτυχία του· να είσαι εύνους προς κάποιον και αυτός εύνους προς εσένα· να υπάρχει ανταπόκριση, αμοιβαιότητα στα αισθήματά σας, να τον αγαπάς και να τον τιμάς κι εκείνος, επίσης, να σε αγαπά και να σε τιμά. Γι' αυτό, όσο τρυφερός κι αν είναι οι σχέσεις μας με τα άψυχα, δεν λέγονται φιλία. Όταν αγαπούμε ένα άψυχο πράγμα, αυτό που αισθανόμαστε δεν είναι φιλία.

[3] Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.).

- Να αιτιολογήσετε τη λειτουργία του β' ενικού ρηματικού προσώπου στη δεύτερη παράγραφο και του α' πληθυντικού στην τρίτη παράγραφο.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τα χαρακτηριστικά του αυθεντικού διαλόγου

Το παρακάτω κείμενο δημοσίευσε η Βασιλική Παππά, Συμβουλευτική Ψυχολόγος, υπογραμμίζοντας τις προϋποθέσεις του επικοινωνιακού διαλόγου στη διαπροσωπική επικοινωνία των ανθρώπων.

Ο διάλογος αποτελεί βασική παράμετρο της επικοινωνίας. Τα λεκτικά μηνύματα που ανταλλάσσουν δύο ή περισσότερα άτομα, μαζί με τα παραγλωσσικά αλλά και τα κατεξοχήν μη λεκτικά μηνύματα, συνιστούν τη διαπροσωπική επικοινωνία. Αποτελεί μια ευκαιρία για εκμάθηση και προσωπική βελτίωση και όχι απλώς για έκθεση και προβολή των προσωπικών μας απόψεων και θέσεων. Είναι η συζήτηση που λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα, με την οποία γίνεται ανταλλαγή ιδεών και απόψεων. Απαραίτητη προϋπόθεση του διαλόγου είναι η προσεκτική ακρόαση εκ μέρους των συνομιλητών, αλλά και η αποδοχή και κατανόηση της διαφορετικότητας του ενός από τον άλλο.

Ωστόσο, η διεξαγωγή ουσιαστικού διαλόγου δε συμβαίνει συχνά, καθώς οι άνθρωποι συνήθως συνδιαλέγονται μεταξύ τους μόνο φαινομενικά. Ανυπομονούν, βιάζονται να πουν τη γνώμη τους, δε μιλούν με τη σειρά αλλά ταυτόχρονα και τις περισσότερες φορές διακόπτουν ο ένας τον άλλο, πριν ολοκληρώσει ο καθένας αυτό που έχει να πει. Άλλες φορές ο ένας μιλάει και ο άλλος δεν ακούει πραγματικά, σκέφτεται κάτι διαφορετικό και άλλες φορές ο ένας μιλάει και ο άλλος δεν ακούει, γιατί σκέφτεται αυτό που θα πει μετά ο ίδιος. Τέλος, υπάρχει ακόμη περίπτωση ο ένας να μιλάει και ο άλλος να σκέφτεται ότι δεν πρόκειται να του αλλάξει γνώμη με κανέναν τρόπο, οπότε δεν υπάρχει λόγος να απαντήσει. Έτσι, ο πραγματικός διάλογος σπάνια επιτυγχάνεται, αλλά, εάν αυτό επιτευχθεί, τότε δημιουργεί θετικά συναισθήματα, χαρίζει την αίσθηση της πληρότητας και αυξάνει την αυτοεκτίμηση. Κάθε συνομιλητής είναι δεκτικός στις απόψεις του άλλου και έτοιμος να αναθεωρήσει τις δικές του απόψεις, αν χρειάζεται. Έτσι οδηγείται στην αυτοβελτίωση και μαθαίνει περισσότερα πράγματα τόσο για τον εαυτό του όσο και για τους άλλους. Συγκεκριμένα, στον αυθεντικό διάλογο, επιδιώκουμε να κατανοήσουμε τον άλλο, επιδεικνύουμε σεβασμό στη διαφορετική άποψη που εκφέρεται από τον συνομιλητή μας, ακούμε ενεργητικά, έχοντας την προσοχή μας στραμμένη στον συνομιλητή μας και φυσικά επιδεικνύουμε εμπιστοσύνη και εχεμύθεια. Σε ό,τι αφορά τη σχέση γονέα – παιδιού, ο διάλογος είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής επικοινωνίας και την οικοδόμηση μιας παραγωγικής σχέσης. Ο γονιός χρησιμοποιεί τον διάλογο όταν θέλει να μάθει πώς σκέφτεται και πώς νιώθει το παιδί του, όταν θέλει να μάθει πράγματα για την καθημερινότητά του, όταν προσπαθεί να θέσει όρια στη συμπεριφορά του, όταν θέλει να επιχειρηματολογήσει για τις δικές του απόψεις ή όταν βοηθά το παιδί να επιλύσει τυχόν συγκρούσεις. Γενικά ο διάλογος αποτελεί το κλειδί για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση.

Βασιλική Παππά (11.9. 2017). «Τα χαρακτηριστικά του αυθεντικού διαλόγου», psychologynow.gr (διασκευή)

Παρατηρήσεις

ΘΕΜΑ 1

ΘΕΜΑ 1α

Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε σύμφωνα με το κείμενο της παρακάτω διαπιστώσεις γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη. Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας με αποσπάσματα από το κείμενο.

1. Η επικοινωνία των ατόμων στηρίζεται αποκλειστικά στα λεκτικά μηνύματα που χρησιμοποιούν για να ανταλλάξουν πληροφορίες.
2. Βασική προϋπόθεση του διαλόγου αποτελεί η ανάλυση και προβολή των προσωπικών θέσεων του ομιλητή.
3. Η διεξαγωγή ενός επιτυχημένου διαλόγου συμβαίνει σπάνια, καθώς οι συνομιλητές δεν ενδιαφέρονται για την ακρόαση της άποψης της άλλης πλευράς.
4. Ο ουσιαστικός και αυθεντικός διάλογος μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση της αυτοπεποίθησης των ατόμων.
5. Ο διάλογος αποτελεί βασικό όργανο διαπαιδαγώγησης στις σχέσεις γονιών και παιδιών.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 1β

«Έτσι, ο πραγματικός διάλογος... το κλειδί για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση». Να παρουσιάσετε συνοπτικά (70-80 λέξεις) τα οφέλη του διαλόγου στηριζόμενοι στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2

ΘΕΜΑ 2α

i. Με ποια νοηματική σχέση συνδέεται η δεύτερη με την τρίτη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη σας το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 20

ii. Να αντικαταστήσετε καθένα από τα υπογραμμισμένα ρήματα στις παρακάτω φράσεις με ένα συνώνυμό του χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα τους:

1. η συζήτηση που λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα
2. οι άνθρωποι συνήθως συνδιαλέγονται μεταξύ τους
3. χαρίζει την αίσθηση της πληρότητας
4. αυξάνει την αυτοεκτίμηση
5. επιδιώκουμε να κατανοήσουμε τον άλλο

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 2β

(Τράπεζα Θεμάτων 2020)

Δίνονται οι παρακάτω περίοδοι λόγου του κειμένου:
«Σε ό,τι αφορά τη σχέση γονέα – παιδιού, ο διάλογος είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής επικοινωνίας και την **οικοδόμηση** μιας παραγωγικής σχέσης». «Γενικά ο διάλογος αποτελεί το **κλειδί** για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση». Για καθεμία από τις επιτονισμένες λέξεις να **γράψεις δύο προτάσεις**: στη μία να χρησιμοποιείται η λέξη **δηλωτικά (κυριολεκτικά)** και στην άλλη **συνυποδηλωτικά (μεταφορικά)**. [Μπορείς να διαφοροποιήσεις τα ουσιαστικά ως προς την πτώση και τον αριθμό.]

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

(Τράπεζα Θεμάτων 2020)

Μια εκδήλωση που οργανώθηκε με την ευθύνη του δεκαπενταμελούς του σχολείου σου έχει ως θέμα «Ο διάλογος στην εκπαίδευση». Ως εκπρόσωπος της τάξης σου ανέλαβες να εκφωνήσεις ομιλία με θέμα «Ο διάλογος αποτελεί το κλειδί για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση». Να παρουσιάσεις την ομιλία σου, τεκμηριώνοντας τη θέση σου. Να ληφθεί υπόψη ότι στην εκδήλωση, εκτός των συμμαθητών σου, συμμετέχουν και εκπαιδευτικοί και γονείς. (250-300 λέξεις)

Μονάδες 40

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Επιτάφιος Ρίτσος (απόσπασμα)

Κριτήριο Αξιολόγησης (Τράπεζα Θεμάτων)

Ο Γιάννης Ρίτσος εμπνεύστηκε το ποίημα συγκινημένος από τον θρήνο μιας μάνας που έχασε το παιδί της την Πρωτομαγιά του 1936 σε διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη.

Ήσουν καλός κι ήσουν γλυκός, κι είχες τις χάρες όλες,
όλα τα χάρδια του αγεριού, του κήπου όλες τις βιόλες.

Το πόδι ελαφροπάτητο σαν τρυφερούλι ελάφι,
πάταγε το κατώφλι μας κι έλαμπε σα χρυσάφι.

Πώς θα γυρίσω μοναχή στο ερμαδιακό¹ καλύβι; 5
Έπεσε η νύχτα στην αυγή και το στρατί μου κρύβει.

Ωχ, δεν ακούστηκε ποτέ και δεν μπορεί να γίνει
να καίγονται τα χείλια μου και να 'μαι μπρος στην κρήνη,

να 'μαι κοντά σου, αγόρι μου, και να σε κράζω, οϊμένα,
και συ μήτε να νοιάζεσαι για τη φτωχούλα εμένα. 10

Κανείς μη 'γγίζει απάνω του, παιδί μου είναι δικό μου.
Σιωπή· σιωπή· κουράστηκε, κοιμάται το μωρό μου.

Ποιος μου το πήρε; Ποιος μπορεί να μου το πάρει εμένα;
Άσπρισαν τα χειλάκια του, τα μάτια του κλεισμένα.

Δώστε μου, αἰτοί, νύχια, φτερά για να τους κυνηγήσω 15
και την καρδιά τους, μύγδαλο, να τήνε ροκανίσω.

Γιάννης Ρίτσος, Επιτάφιος. Αθήνα: Κέδρος 1979.

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Παρατηρήσεις

ΘΕΜΑ 1

ΘΕΜΑ 1α

Σε κάθε μία από τις ακόλουθες διαπιστώσεις να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος», ανάλογα με το αν αποδίδουν σωστά το νόημα του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

- α) Στους τέσσερις πρώτους στίχους η μητέρα επαινεί τα χαρίσματα του γιου της.
- β) Η μητέρα δε θρηνεί μόνο την απώλεια του παιδιού της αλλά και τη δική της μοναξιά.
- γ) Από τον τρόπο αντίδρασής της φαίνεται η δυσκολία της μητέρας να αποδεχτεί το θάνατο του παιδιού.
- δ) Η μητέρα γνωρίζει την ταυτότητα εκείνου που σκότωσε το παιδί της.
- ε) Η μητέρα δηλώνει την πρόθεσή της να εκδικηθεί το θάνατο του παιδιού της.

10 μονάδες

ΘΕΜΑ 1β

Η μητέρα χρησιμοποιεί το β' πρόσωπο απευθυνόμενη στο νεκρό παιδί της. Πώς εξηγείται αυτή η επιλογή του ποιητή, αφού ο δέκτης δεν μπορεί να απαντήσει; Τι εξυπηρετεί η επίφαση διαλόγου; Να απαντήσετε με 40-50 λέξεις.

20 μονάδες

ΘΕΜΑ 2

ΘΕΜΑ 2α

Στο ποίημα παρατηρείται εναλλαγή των ρηματικών εγκλίσεων. Αφού εντοπίσετε και καταγράψετε συγκεκριμένα παραδείγματα, εξηγήστε σε τι αποσκοπεί – κατά τη γνώμη σας – αυτή η ποιητική επιλογή και πώς επηρεάζει το ύφος του ποιήματος.

20 μονάδες

ΘΕΜΑ 2β

Να εντοπίσετε τρεις (3) αντιθέσεις και να παρουσιάσετε τη νοηματική και συναισθηματική τους λειτουργία.

10 μονάδες

ΘΕΜΑ 3

Ερμηνεία και παραγωγή λόγου

Έχει παρατηρηθεί από κριτικούς αναγνώστες ότι το τελευταίο δίστιχο του ποιήματος συνδέεται με τα πρώτα τρία δίστιχα. Να διατυπώσετε την άποψή σας για το θέμα αυτό, χρησιμοποιώντας και υποστηρικτικά στοιχεία από όλο το κείμενο.

40 μονάδες

Εφηβεία: μια σημαντική μετάβαση για παιδιά και γονείς.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα ενός εκτενούς άρθρου της Νέλλης Φλωρεντίν, Συμβουλευτικής Ψυχολόγου και Οικογενειακής Ψυχοθεραπεύτριας, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020 στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/arthra-psychologias>

Η εφηβεία είναι μια περίοδος σημαντικών αλλαγών και ανακατατάξεων, οι οποίες αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για τους ίδιους τους εφήβους αλλά και τους γονείς τους. Οι έφηβοι καλούνται να ανταποκριθούν σε σημαντικές μεταβάσεις σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Οι αλλαγές στο ίδιο τους το σώμα απαιτούν από τους ίδιους να αποχωριστούν τη σχέση τους με την παιδική πτυχή τους και να διαμορφώσουν μια διαφορετική- ίσως πιο ενήλικη- εικόνα για τον εαυτό τους.

Στο σχολείο οι απαιτήσεις αυξάνονται και αναμένεται από τους εφήβους μαθητές να αναλάβουν να φέρνουν εις πέρας τις υποχρεώσεις τους, να οργανώνουν το χρόνο τους και να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους. Η ομάδα των συνομηλίκων παίζει, πλέον, κεντρικό ρόλο στη ζωή τους και έχουν ανάγκη να είναι αποδεκτοί και αρεστοί, ενώ παράλληλα προσπαθούν να διαμορφώσουν τη δική τους, ξεχωριστή ταυτότητα. Στην προσπάθειά τους αυτή, αναδεικνύεται έντονα η επιθυμία των εφήβων για ελευθερία και αυτονομία από την πατρική τους οικογένεια.

Η εφηβεία αποτελεί, όμως, μια μεταβατική περίοδο όχι μόνο για τους εφήβους αλλά και για τους γονείς τους οι οποίοι χρειάζεται να προβούν σε αλλαγές ώστε να επιτρέπουν την «μετακίνηση» των παιδιών τους μέσα και έξω από την οικογένεια. Οι γονείς καλούνται να αποχωριστούν την παλιά, στενή σχέση με τα παιδιά τους και να επαναπροσδιορίσουν τις προσδοκίες, τις απαιτήσεις και τον ρόλο τους.

Πλέον, ο ρόλος τους δεν είναι πάντα κατευθυντικός και χρειάζεται να ικανοποιήσουν την ανάγκη των παιδιών τους για αυτονομία και ταυτόχρονα για καθοδήγηση. Επιπλέον, αναμένεται να αφήνουν περισσότερο «χώρο» στους εφήβους, ώστε να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, να κάνουν τις επιλογές τους και να διαμορφώνουν τη δική τους κοσμοθεωρία για θέματα που τους αφορούν.

Ωστόσο, κάθε μετάβαση, ακόμα κι αν είναι αναμενόμενη, όπως το πέρασμα στην εφηβεία, συνοδεύεται από ενθουσιασμό και προσμονή αλλά και από αγωνία και φόβο για όλη την οικογένεια. Επιπλέον, όλες οι αλλαγές που προκύπτουν στην περίοδο της εφηβείας

συμβάλλουν στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης γονιών και εφήβων. Αρκετές φορές, η σχέση χαρακτηρίζεται είτε από συγκρούσεις κι εντάσεις είτε από συναισθηματική απόσταση και απομάκρυνση, κάτι που προβληματίζει έντονα τους γονείς.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς για να διευκολύνουν αυτή τη μετάβαση και να διατηρήσουν μια υγιή σχέση με τα έφηβα παιδιά τους;

Πρώτα να δείχνουν αυθεντικό ενδιαφέρον για τον κόσμο των εφήβων παιδιών τους στην προσπάθεια να τα γνωρίσουν και να τα καταλάβουν περισσότερο. Έπειτα να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τα συναισθήματα των παιδιών τους, ακόμα και όταν δεν κατανοούν τις έντονες αντιδράσεις τους ή δυσκολεύονται να τις αντιμετωπίσουν. Ακόμη, να τηρούν συγκεκριμένους κανόνες και όρια, ώστε οι έφηβοι να μπορέσουν να προστατευτούν από πιθανούς κινδύνους αλλά και να αξιοποιήσουν την ελευθερία τους με δημιουργικό τρόπο. Τέλος, να διαθέτουν ένα καλό υποστηρικτικό δίκτυο ή να απευθύνονται σε κάποιο ειδικό όταν χρειάζονται χώρο για να επεξεργαστούν τα δικά τους δύσκολα συναισθήματα σχετικά με αυτή τη μεταβατική περίοδο.

Λογοτεχνικό κείμενο

Ο κλέφτης

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από κλέφτικο δημοτικό τραγούδι, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Popularia Carmina Graeciae Recentioris* (= Λαϊκά Τραγούδια της Σύγχρονης Ελλάδας) που εκδόθηκε από τον Α. Passow (Λειψία 1860).

– Βασίλη κάτσε φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης, 1

Για ν' αποκτήσεις πρόβατα, ζευγάρια κι' αγελάδες,

Χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια[1] να δουλεύουν. –

Μάνα μου 'γω δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης,

Να κάμ' αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν, 5

Και να 'μαι σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι των σκυλιών.

Φέρε μου το βαριό σπαθί και τ' αλαφρό ντουφέκι,

Να πεταχτώ σαν το πουλί ψηλά στα κορφοβούνια,

Να πάρω δίπλα τα βουνά, να περπατήσω λόγκους,

Να βρω λημέρια[2] των κλεφτών, γιατάκια[3] καπετάνιων. 10

.....

Πουρνό[4] φιλεί τη μάνα του, πουρνό ξεπροβοδιέται.

Γεια σας βουνά με τους γκρεμνούς, λαγκάδια με τες πάχνες –

Καλώς το τ' άξιο το παιδί και τ' άξιο παλληκάρι – .

Οι Τούρκοι τον αγνάντεψαν και παγανιά[5] του στέλνουν,

Πήγαν και τον καρτέρεσαν[6] σ' ένα άγριο μονοπάτι, 15

Κ' εστοχαστήκαν τα σκυλιά πως ήταν σαν κι εδούτους,

Σχοινιά 'χαν να τον δέσουνε, σαν νάτανε κριάρι.

Μα εκείνο τ' άξιο το παιδί, τ' άξιο το παλληκάρι

Σαν βγάξει το βαριό σπαθί και τσώκαμε[7] γιουρούσι[8],

Σα θεριστής εφάνηκε όταν θερίζ' αστάχια, 20

Μ' αντίς αστάχια θέριζε τα τούρκικα κεφάλια,

Θερίζει Τούρκους δεκοχτώ και λάβωσε τριάντα,

Τους πήρε και τα πλιάτσικα[9] κι εγίνη καπετάνιος.

[1] υπηρέτες

[2] κρυψώνες

[3] κρεβάτια, καταλύματα

[4] πρωί

[5] παγίδα

[6] τον περίμεναν

[7] τους έκανε

[8] επίθεση

[9] τα λάφυρα, ό,τι πολύτιμο είχαν

Παρατηρήσεις

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Να γράψεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

α) Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας σχετίζεται και με σωματικές αλλαγές.

β) Οι έφηβοι προσδοκούν από την ομάδα των συνομηλίκων να επιλύσει τα προβλήματά τους.

γ) Οι έφηβοι χρειάζονται να καθοδηγούνται από τους γονείς και όχι να αφήνονται τελείως αυτόνομοι.

δ) Η σχέση γονέων και εφήβων μπορεί να περιλαμβάνει συγκρούσεις και εντάσεις.

ε) Οι γονείς οφείλουν να θέτουν όρια, για να διασφαλίσουν ότι οι έφηβοι θα είναι όχι μόνο ελεύθεροι αλλά και προστατευμένοι.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Πλέον, ωστόσο: Να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία των λέξεων αυτών στην αρχή της 4ης και της 5ης παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Να αναλύσεις τα σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά του κειμένου, τα οποία σημειώνονται με υπογράμμιση, στα συνθετικά τους. Να συμβουλευτείς και τα παραδείγματα:

Παραδείγματα: ανακατατάξεων → ανά + κατά + τάσσω /να ανταποκριθούν → αντί + από + κρίνω

3. αποτελούν (1η παράγραφος) →
4. μεταβάσεις (1η παράγραφος) →
5. να διαμορφώσουν (1η παράγραφος) →
6. αναμένεται (2η παράγραφος) →
7. να αναλάβουν (2η παράγραφος) →
8. να προβούν (3η παράγραφος) →
9. να επιτρέπουν (3η παράγραφος) →
10. να επαναπροσδιορίσουν (3η παράγραφος) →
11. καθοδήγηση (4η παράγραφος) →
12. προσμονή (5η παράγραφος) →
13. συμβάλλουν (5η παράγραφος) →
14. εντάσεις (5η παράγραφος) →
15. να αναγνωρίζουν (7η παράγραφος) →
16. αντιδράσεις (7η παράγραφος) →
17. να επεξεργαστούν (7η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Η εφηβεία είναι μια περίοδος που φαίνεται να απασχολεί κι εσένα και τους φίλους σου. Αποφασίζεις να γράψεις μια επιστολή 300 – 350 λέξεων στους γονείς σου στην οποία τους παρουσιάζεις τους τρόπους με τους οποίους επιθυμείς να σε αντιμετωπίζουν. Υπόδειξέ

τους τα λάθη που κάνουν καθώς και τι μπορούν να κάνουν αυτοί από την πλευρά τους για να βελτιωθεί η σχέση σας.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Στο δημοτικό τραγούδι «Ο κλέφτης» υπάρχει ευθύς λόγος. Να βρεις το σημείο του τραγουδιού στο οποίο εντοπίζεται ο ευθύς λόγος και να εξηγήσεις τη λειτουργικότητά του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η επιθυμία της μητέρας του Βασίλη και ποια η δική του στην αρχή του κειμένου 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με την απόφαση του Βασίλη να κάνει πράξη την επιθυμία του στη συνέχεια του ποιήματος, και γιατί; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

νέο φροντιστήριο